

Liber Vetustissimus Antiquae Civitatis Pragensis 1310–1518,
ed. Hana PÁTKOVÁ ve spolupráci
s Věrou SMOLOVOU a Alešem POŘÍZKOU,
Scriptorium, Praha 2011
(= Documenta Pragensia
Monographia 25)
640 s., ISBN 978-80-87271-40-7

Zpřístupňování středověkých a raně novověkých městských knih, které představují pro historiky zabývající se dějinami měst nezastupitelný a velmi pestrý soubor pramenů, je v současnosti tématem široké interdisciplinární diskuse. S nástupem nových informačních technologií vyvstává otázka, zda má ještě vůbec smysl vydávat nové plnotextové edice v klasické „papírové“ podobě, nebo zda se spokojit pouze s jejich digitálním zpřístupněním ve studijní kvalitě. Navzdory mnohým pokusům tato často kladená otázka doposud nenalezla jednoznačné řešení.

Uvedené pochyby jistě nelze vztahovat k tzv. *Liber vetustissimus*, chované v Archivu hlavního města Prahy (rukopis č. 986). Jedná se totiž o nejstarší městskou knihu dochovanou na území Čech a Moravy, jejíž zásadní význam je nezpochybnitelný. Přináší totiž unikátní informace o městských statutech a nařízeních městské rady, udílení měšťanských práv, soupis povinností při bojových akcích města (cca 1321–1329), soukromých záležitostech měšťanů projednávaných před radou, obsazování městských úřadů (například litkupníků, přísežníků, případně dalších nositelů městských úřadů) nebo záznamy o vedení městských financí (sem lze zařadit také zápisy mincovního konsorcia z počátku 14. století), které zachycují vývoj správy Starého Města pražského. Důležitost dochovaného rukopisu je zřejmá také ze soustavného badatelského zájmu, jenž mu byl věnován již od čtyřicátých let předminulého století.

Na vydání městské knihy se podílela Hana Pátková, která sepsala úvodní studii a připravila edici folií 1–150, Aleš Pořízka editoval folia 151–281, rejstříky pak sestavila Věra Smolová. Částečně byl využit materiál zpracovaný v roce 1996 Markem Laštovkou a Josefem Třikačem, který sestává z pracovní digitální verze rukopisu doplněné přehledem obsahu a jeho dosavadního edičního zpřístupnění. Edice je rozdělena na dvě hlavní části – vstupní studii a text vydaného pramene. Úvodní část se zaměřuje na problematiku vlastního rukopisu. Začíná stručným nástinem vývoje městské správy na Starém Městě

pražském ve 14. a 15. století, pokračuje shrnutím dosavadního bádání a edičního zpřístupnění knihy, věnuje se popisu editovaného pramene i přehledu písařských rukou a jeho paleografickému charakteru. Stranou nebyl ponechán ani rozbor z hlediska diplomatiky, srovnání s časově blízkými městskými knihami nebo zasazení rukopisu do kontextu vývoje městských knih v okolních oblastech, čímž se rozumí zejména území střední Evropy.

Přehledná úvodní studie, navíc přeložená do němčiny a latiny, přináší jak shrnutí dosavadní literatury, tak základní informace o rukopisu, které zajisté umožní první orientaci cizojazyčným badatelům. Lze jen litovat toho, že se autorka v jejím rámci nepokusila o hlubší objasnění některých skutečností, jež by byly dostatečné také pro domácí badatele. Tento přístup by byl pochopitelný, pokud by dosažené závěry publikovala v předchozích přípravných studiích, na něž by pak mohla v úvodu činit odkazy. Stranou tak byla ponechána vlastní analýza pojednávaného rukopisu a charakteristika výpovědní hodnoty jeho údajů. Pokud kniha nebyla vedena po jednotlivých složkách, ale již od počátku se zapisovalo do svázané knihy, hlubší rozbor by si zasloužila také struktura zápisů. Rovněž věcné rozdělení knihy je sice konstatováno, nicméně ponecháno bez kritického komentáře. Například nevíme, proč se v pohusitském období stává v podstatě vyhraněnou městskou knihou, evidující nově přijaté měšťany.

Jelikož jsou v knize celkem na 31 foliích zachyceny mincovní počty, nelze o jejich dataci hovořit jako o samostatném problému a omezit se pouze v jedné poznámce na uvedení rozporuplných závěrů starší literatury, navíc necitovaných v úplnosti. Přitom správná datace mincovních počtů je naopak zcela zásadní nejenom pro pochopení dobového kontextu sepsání rukopisu, ale i pro správné určení doby jeho vzniku. Pouze velmi stručně autorka nastínila jazykové zastoupení zápisů v latině, němčině a češtině, kdy je v této souvislosti odkazováno na více než třicet let staré práce.

Některé části rukopisu se již v minulosti dočkaly edice, nešlo však nikdy o vydání celku. Jednotlivé zápisy byly začleněny do jinak koncipovaných edičních počínů, ať už se jednalo o sbírku městského práva E. F. Rösslera, nebo o různé ediční řady – moravský diplomatář, Čelakovského sbírku pramenů městského práva nebo regestář, abychom jmenovali alespoň ty nejvýznamnější. Právě regestář přinesl celou řadu rozptýlených jednotlivin. Vzhledem k typu edice byly záznamy povětšinou vydávány

v podobě extraktů, opatřených velmi stručným záhlavním registrem a průběžným číslem. Dlouhé časové prodlevy mezi vydáním jednotlivých svazků, stejně jako zpracování různými editory způsobilo, že se liší jak v individuálním chápání edičních zásad, tak i ve výběru editovaného materiálu. V úplnosti se vydání nedočkaly ani zápisy o udělení městského práva staroměstským měšťanům, které od roku 1901 postupně zveřejňoval Josef Teige. Editor totiž sledoval především věcný obsah záznamů a zkracoval stereotypně se opakující formule. Jména ručitelů ponechal pouze tehdy, pokud se v daném roce vyskytla poprvé nebo pokud je považoval za historicky zajímavá. Na první pohled je zřejmé, že podobně koncipovaná edice doposud nemohla posloužit jako solidní základ odborného historického bádání. Nutno také dodat, že některé záznamy, zachycené v anotované edici, se dočkaly svého vydání vůbec poprvé.

Za velmi pozitivní lze považovat připojený přehled obsahu Libri vetustissimi. Sestavená tabulka totiž umožňuje nejenom velice rychlé vyhledávání podle základních autorit – příslušného folia, charakteristiky hledaného záznamu nebo jeho datace, nicméně přináší také informace o dosavadním edičním zpřístupnění daných zápisů, případně o jejich zachycení v jiných rukopisech Archivu hlavního města Prahy. Formou přehledné tabulky byl zpracován také obsah rukopisu podle typu agendy, tzn., že zde byly shromážděny zápisy vztahující se k městskému hospodářství, městské správě, soukromoprávním záležitostem a obyvatelům města, trestněprávním záležitostem a dalším, které byly zahrnuty do kategorie varia. V praxi to znamená, že uživatel hledající informace o mincovních počtech z let 1300–1310 zde nalezne všechna příslušná folia, na nichž jsou dané záznamy pojednávány. Podobně se lze velice rychle zorientovat v zápisech městských statut, zápisech o udělení městského práva, pečetění listin apod. Přestože kvalitní digitální kopie rukopisu jsou bezplatně zpřístupněny na webových stránkách Archivu hlavního města Prahy, lze s povděkem kvitovat, že se staly rovněž součástí edice na příloženém DVD. Nabízí se tak velmi snadná možnost konfrontovat text edice s rukopisem originálu.

Ačkoliv na knihu nelze nahlížet jako na celek, neboť během dvousetletého vedení docházelo k proměně jejího charakteru a v různých obdobích do ní byly zaznamenávány odlišné typy agendy, představuje dnes jeden ze základních pramenů pro poznání různorodých oblastí městských dějin. Stežejní přínos však lze spatřovat

v úplném edičním zpřístupnění rukopisu se svou o zachování jeho struktury. I nadále zůstává patná charakteristika pramene jako knihy radní, pamětní a smíšené tak, jak ji v minulém století stanovil Václav Vojtíšek. Nepochybně se jednalo o knihu městské rady, do níž byly zaznamenávány věci důležité pro paměť. Úsilí obou editorů tak lze vnímat jako naplnění snah iniciátorů vzniku rukopisu, neboť jeho edicí usnadnili i širší badatelské využití „paměti“, kterou tato významná městská kniha zachytila.

MARTIN MUSÍLEK

Magistri Iohannis Hus Polemica,
edidit Jaroslav ERŠIL †. Editionis
anno 1966 perfectae impressio aucta
et emendata, Brepols Publishers,
Turnhout 2010
(= Corpus christianorum. Continuatio
mediaevalis 238; Magistri Iohannis
Hus Opera omnia 22)

XXXII + 649 s., ISBN 978-2-503-53254-7

Když v roce 2004 přešla akademická edice Husových Opera omnia do série Corpus christianorum, ujal se belgický nakladatelský gigant Brepols nejen vydávání nově připravených svazků, ale také reedice děl vydaných v minulém století. Péčí Gabriela Silagiho tak roku 2006 vyšlo nové vydání Rybovy edice Husova Quodlibetu. O čtyři roky později došlo na další reedici: Husova Polemica. Jejich editor Jaroslav Eršil dal k novému vydání souhlas ještě před svou smrtí koncem roku 2008, jeho přípravy se však již nemohl účastnit. Chopil se jej opět spiritus agens G. Silagi, který také osvětlil okolnosti jeho vzniku v krátké předmluvě (s. V–VII). Zde stručně shrnuje nevelký ohlas prvního vydání v recenzích a vytýká rozdíly mezi původní a nynější edicí. Při srovnání s rukopisy se neukázaly žádné odchylky. Do textu tak nebylo zasahováno, přestože z filologického hlediska lze mnohá různočtení pokládat za nadbytečná a některá místa by bylo lépe emendovat (tak A. Vidmanová a G. Silagi, s. VI). Nové vydání se tak liší především v té části výkladového aparátu, která zachycuje zdroje Husových citací. Eršilem neurčené citáty dohledal G. Silagi s pomocí databázi latinských textů a významně tak obohatil *index fontium*. Počet neurčených míst, který v původní Eršilově edici přesahoval čtyři desítky, redukoval